

ТИТОВА

Євгенія Олегівна

УДК 65.011.7:336.279:343.535

СЕЙСЕБАЄВА

Наталія Григорівна

АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ЯК ОДИН ІЗ
ОСНОВНИХ СПОСОБІВ
ПОПЕРЕДЖЕННЯ БАНКРУТСТВА
ПІДПРИЄМСТВА

ANALYSIS OF PROFITABILITY AS ONE OF
BASIC METHODS OF WARNING OF
BANKRUPTCY OF ENTERPRISE

студентка магістратури,
спеціальність «Фінанси і
кредит», Запорізький націо-
нальний університет

к.е.н., викладач, Запорізький
національний університет

Сучасний стан економіки України зумовлює негативний вплив на діяльність більшості підприємств. Для підтримки прибутковості та попередження банкрутства підприємцям необхідно вживати превентивні заходи, а саме проводити оцінку діяльності підприємства за допомогою розрахунків коефіцієнтів рентабельності. Показники рентабельності повніше, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина відображає співвідношення отриманого ефекту діяльності з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами. Рентабельність є показником економічної ефективності виробництва на підприємствах і тому комплексно відображає використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів.

Современное состояние экономики Украины предопределяет негативное влияние на деятельность большинства предприятий. Для поддержки прибыльности и предупреждения банкротства предпринимателям необходимо принимать превентивные меры, а именно проводить оценку деятельности предприятия с помощью расчетов коэффициентов рентабельности. Показатели рентабельности полнее, чем прибыль, характеризуют окончательные результаты ведения хозяйства, потому что их величина отображает соотношение полученного эффекта деятельности с вложенным капиталом или употребленными ресурсами. Рентабельность является показателем экономической эффективности производства на предприятиях и потому комплексно отображает использование материальных, трудовых и денежных ресурсов.

The modern state of economy of Ukraine predetermines negative influence on activity of most enterprises. For support of profitability and warning of bankruptcy to the businessmen it is necessary to accept preventive measures, namely to conduct the estimation of activity of enterprise by means of calculations of coefficients of profitability. Indexes of profitability completer than income, characterize the final results of menage, because their size represents correlation of the got effect of activity with the inlaid capital or used resources. Profitability is the index of economic efficiency of production on enterprises and that is why complex represents the use of material, labour and money resources.

Ключові слова: рентабельність, прибуткова діяльність, управлінські рішення, банкрутство, стратегія підприємства

Ключевые слова: рентабельность, прибыльная деятельность, управленческие решения, банкротство, стратегия предприятия

Keywords: profitability, profitable activity, administrative decisions, bankruptcy, strategy of enterprise

ВСТУП

У часи політичної та економічної нестабільності в Україні більшість підприємств знаходяться у глибокій фінансовій кризі. Характерними ознаками фінансової кризи підприємства є скорочення попиту на його продукцію, і, як наслідок, зниження обсягів виробництва; зростання заборгованості постачальникам, держбюджету та банкам; затримки з виплатою заробітної плати працівникам. Якщо керівництво не вживає необхідних заходів для підтримки діяльності підприємства, то фінансова криза організації може привести до банкрутства.

З економічного погляду, банкрутство підприємства є узагальнююче якісною характеристикою незадовільного фінансового стану підприємства, який визначають шляхом системного аналізу показників, що відображають неефективність розміщення коштів підприємства, недостатню стійку фінансову базу, наслідком чого може стати прострочена заборгованість перед бюджетом, постачальниками та іншими кредиторами.

Дослідженням сутності та розробкою методик аналізу банкрутства підприємств займалися такі вітчизняні вчені, як І. Жук, О. Терещенко, А.В. Матвійчук, Т. Тесленко та ін., а серед зарубіж-

них вчених - Е. Альтман, У. Бівер, Р. Ліс, Г. Спрінгейт, Дж. Таффлер, Г. Тішоу, Д. Дюран, Р. Сайфуллін, Г. Кадиков, В. Ковальов та ін..

МЕТА РОБОТИ полягає у розгляді показників рентабельності, виокремленні основних складових для оцінки впливу та попередження банкрутства підприємства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові роботи, періодичні публікації та видання, ресурси Internet, дані аналітичних джерел.

При проведенні дослідження використано методи структурно – логічного аналізу рентабельності, класифікації, узагальнення та опису впливу складових показників на окремі види діяльності підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Діяльність будь – якого підприємства спрямована на отримання прибутку від своєї діяльності. Тому одним із головних завдань підприємців є виявлення та попередження зменшення доходів та зацікавленості у їх продукції.

Для швидкої ідентифікації фінансової кризи та виявленні причин, що зумовлюють дані процеси на підприємствах запроваджують систему раннього попередження та реагування. Дана інформаційна система дає можливість оцінити потенційні ризики, які можуть впливати на діяльність підприємства, як із зовнішнього, так і внутрішнього середовищ та попередити процеси, що призводять до банкрутства.

Банкрутством підприємства вважається неспроможність підприємства задовольнити вимоги кредиторів щодо оплати товарів, робіт та послуг, а також забезпечити обов’язкові платежі в бюджет та позабюджетні фонди.

Одним з основних способів попередження банкрутства підприємства є аналіз його рентабельності.

Показники рентабельності повніше, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина відображає співвідношення отриманого ефекту діяльності з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами.

Рентабельність – показник економічної ефективності виробництва на підприємствах, комплексно відображає використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів [5].

Показники рентабельності використовують і як інструмент в інвестиційній політиці і ціноутворенні. Різноманітність варіантів рішень, що приймаються при визначенні прибутку, поточних витрат, авансованій вартості для розрахунку рентабельності обумовлюють наявність значної кількості її показників. Основні показники рентабельності можна об’єднати в наступні групи: показники рентабельності капіталу (активів); показники рентабельності продукції; показники, розраховані на основі потоків наявних грошових коштів [2].

Одним з факторів зростання прибутку та рентабельності та підвищення ефективності виробництва є його розширення, тобто збільшення обсягів виготовлення товарів і послуг. Здійснити це можна двома шляхами: за рахунок збільшення кількості залучених у виробництво факторів (екстенсивний шлях); за рахунок поліпшення технологій (інтенсивний шлях).

Показники рентабельності більш повно, чим прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами. Їх використовують і як інструмент в інвестиційній політиці і ціноутворенні [6].

Рентабельність підприємства напряму залежить від його прибутку. Для одержання максимального прибутку підприємство повинне найбільш повно використовувати ресурси, що знаходяться в його розпорядженні. Збільшення випуску знижує витрати на одиницю продукції, тобто витрати на її виготовлення в розрахунку на одиницю продукції знижуються, а отже, знижується собівартість, що в остаточному підсумку веде до збільшення прибутку від реалізації продукції.

Існує велика кількість визначень рентабельності. Найчастіше вживаними є наступні визначення, які зображені у таблиці 1.

Таблиця 1

Визначення рентабельності

1	2	3
№	Автор	Визначення
1	Андреева Г. І.	Рентабельність – це відносний показник ефективності діяльності суб’єктів господарювання, який відображає відношення отриманого ефекту (прибутку) з наявними або використаними ресурсами. Показники рентабельності характеризують здатність понесених витрат (використаних ресурсів) окупитися, що є основою подальшої діяльності підприємства [1].
2	Болюх М. А.	Рентабельність (дохідний, прибутковий) і означає показник економічної ефективності виробництва на підприємствах у різних галузях і народному господарстві в цілому [4].

Продовження табл. 1

1	2	3
3	Поддерьогін А. М.	Рентабельність означає прибутковість або дохідність виробництва і реалізації всієї продукції (робіт, послуг) чи окремих видів її; дохідність підприємств, організацій, установ у цілому як суб'єктів господарської діяльності; прибутковість різних галузей економіки [7].

В даний час в Україні в умовах кризи спостерігається тенденція до значного зниження рівня рентабельності виробництва, що свідчить про збитковість багатьох господарств. Тому коли підприємство досягає точки нульового прибутку (точки беззбиткової), йому слід переглянути свою стратегію в напрямку появи можливості отримання прибутку і досягнення рентабельності підприємства.

Міру прибутковості функціонування підприємства найбільш точно визначають показники рентабельності, які характеризують рівень віддачі витрат або міру використання наявних ресурсів у процесі виробництва і реалізації товарів, робіт і послуг.

При аналізі коефіцієнтів рентабельності найбільш широке поширення набула факторна модель фірми Дюпон. Призначення моделі - визначити фактори, що впливають на ефективність роботи підприємства й оцінити цей вплив.

В основі наведеної схеми аналізу закладена наступна детермінована модель:

$$RROE = RNPV * ROTD * Kзав,$$

де, $ROTD$ – ресурсовіддача;

$RNPV$ – чиста рентабельність продажу;

$Kзав$ – коефіцієнт фінансової залежності.

Побудована у такий спосіб модель компанії «Дюпон» виконувала кілька завдань – виявити фактори, що визначають ефективність бізнесу, оцінити тенденції змін і ступінь впливу кожного з цих факторів, дати порівняльну оцінку ризиків та результатів від інвестування у компанію.

Як свідчить модель, рентабельність власного капіталу залежить від трьох чинників: рентабельність продажів, оборотності активів, структури капіталу підприємства [3].

Розраховуємо показники рентабельності продаж на прикладі підприємства «Український графіт» та 2013 – 2015 роки.

В даній групі коефіцієнтів рентабельності розраховується такі коефіцієнти: валова рентабельність реалізованої продукції ($R1$), операційна рентабельність реалізованої продукції ($R2$) та чиста рентабельність реалізованої продукції ($R3$).

Коефіцієнти рентабельності продаж показують, наскільки великим є прибуток відносно виручки від реалізації продукції.

Дані розрахунків зображаємо в аналітичній таблиці 2.

Таблиця 2

Аналітична таблиця розрахунків рентабельності продаж

№	Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Відхилення за 2013-2014 роки	Відхилення за 2014-2015 роки
		2	3	4	5	6
1	Валова рентабельність реалізованої продукції	11,47	27,42	35,72	15,95	8,3
2	Операційна рентабельність реалізованої продукції	2,62	0,63	0,62	-1,99	-0,01
3	Чиста рентабельність реалізованої продукції	-0,52	-8,11	7,82	-7,59	15,93

Аналізуючи дані таблиці можна зродити наступні висновки. Валова рентабельність реалізованої продукції у 2014 році зросла на 15,95 пунктів, у 2015 році на 8,3 пункти. Операційна рентабельність реалізованої продукції у 2014 році знизилася на 1,99

пунктів, у 2015 році на 0,01 пункт. Чиста рентабельність реалізованої продукції у 2014 році знизилася на 7,59 пунктів, у 2015 році даний показник зріс на 15,93 пункти. Зміни даних показників зображаємо на рисунку 1.

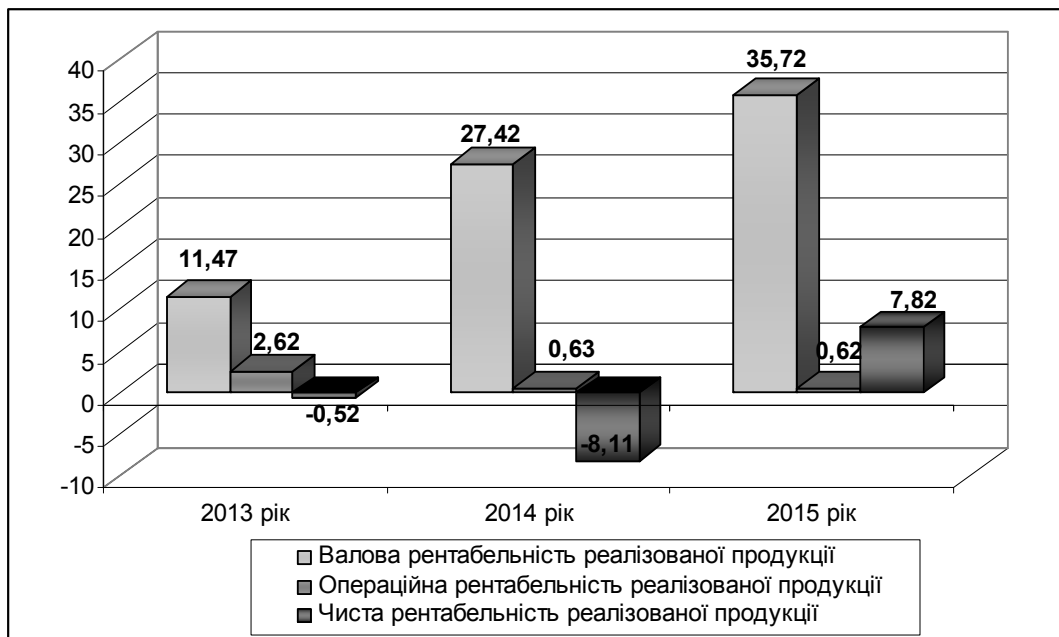

Рис. 1. Зміна показників рентабельності продаж

ВИСНОВКИ

Відзначимо, що сучасний стан діяльності підприємств є несприятливим для досягнення позитивних результатів. Насамперед дана обставина пов'язана з економічною та політичною ситуацією що склалася в країні.

Для попередження фінансової кризи та банкрутства підприємств, необхідно проводити аналіз показників рентабельності, які більш повно можуть охарактеризувати фінансове становище підприємства.

Рентабельність можна визначити як показник ефективності підприємства, що виражає відносну величину прибутку і що характеризує ступінь віддачі засобів, використаних у виробництві, даний показник дає уявлення про достатність чи недостатність прибутку порівняно з іншими окремими величинами, які впливають на виробництво та реалізацію та взагалі на діяльність підприємства.

Список використаних джерел

1. Андреева Г. І. Економічний аналіз : навчально-методичний посібник. – К., «Знання», 2008.

2. Горлачук В.В., Яненко І.Г. Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – С.344.

3. Економічний аналіз: Учебн. пособие./ Болюх М.А., Бучевский В.З., Горбатов М. И. та ін.; под ред. Чумаченко М. Г. – К.: КНЭУ, 2003.

4. Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М.І. Горбатов; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001.

5. Осипов В.І. Економіка підприємства: [Підручник]. – Одеса: Маяк, 2005. – М. Поддєрьогін. 3-те вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 460 с., іл.

6. Петрович Й.М. Економіка виробничого підприємства: навч. посіб. / Й.М. Петрович, І.О. Будішева, І.Г. Устінова та ін.; за ред. Й.М. Петровича. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, КОО, 2001.- 405с.

7. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 3-те вид., перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2000. - 460 с.